

στις γυναῖκες — στις καλύτερες, στις πὸ ἀγνές, στις πὸ θεῖες, — τὴν κυβέρνηση τῆς ζωῆς μου.

Ἔτανε στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐνεήντα τρία πὸν εἰ-
δωθήκαμε πρώτη φορὰ. Στὰ ἐνεήντα πέντε κάμαμε
τὴν ἀθάνατη φωλιά μας ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν Πέφκο.
Στὰ ἐνεήντα ἐφτά, δὲν πέθανε, ξεψύχησε μονάχα ἡ
Μυρριάννα — κι ἀκόμη σωστὰ δὲν τὸ λέω, περ-
εχύθηκε ἡ ζωὴ της σὲ δὴλ πέρα τὴν Ἑλλάδα.

Πόσα δάκρια ἔχυσα, πόσο δούλεψα γιὰ τὴν Ἰδέα,
ἴστερις ἀπὸ τὸ δυστύχημα τὸ τρομερό. Μ' ἔδερνε πό-
νος παντοτινός καὶ συνάμα μοῦ ἔδινε ὁ πόνος θάρρος
παντοτινὰ. Χρέος μου νὰ δράσω, χρέος μου κάτι νὰ
κάμω, μήπως καὶ πάη τοῦ κάκου ἡ θυσία τῆς Κόρης
ἀπὸ ἐκεῖ τὸν Πέφκο γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς Ἰδέας.

Σκυμμένος ἀπάνω στὰ χαρτιά μου, στὸ ἐργαστήρι
μου τοῦ Παρισίου, στὸ σπουδαστήρι μου τὰπομονα-
μένο, πάντα μοῦ ὠδηγοῦσε τὸ χέρι ἓνα φῶς πὸν ἐρχό-
ταν ἀπὸ τὸν Πέφκο πέρα, τὸν Πέφκο τὸ φεγγαρο-
λουσμένο τῆς Κηφισιάς, γιὰτὶ σὰς τῷλεγα πὸς τὴν
Κηφισιά πρωτοειδωθήκαμε στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐνε-
ήντα τρία.

Στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐνεήντα τρία — τρία ὠστόσο

ἔγραφε ἡ χρονιά! — γνωριστήκαμε ἡ Μυρριάννα
καὶ γὰρ.

Στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐνεήντα δύο, γεννιέσουνε,
Ψυχὴ μου Ἐσύ, πὸν δὲν εἴσουνε Κόρη κανενός μεγά-
λου μήτε τῆς Γαλλίας μήτε τῆς Ρωμιούνης Πουη-
τῆ, παρὰ πὸν εἴσουνε ἡ Ποίηση μονάχη, γεννιόσου-
νε, Εἰρήνη μου, στὸ Παρίσι. στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐ-
νεήντα δύο, σὰ νὰ τῶνωδες ἀπὸ τότες πὸς Εἰρή-
νη φώναζε ἡ ζωὴ μου, πὸς ἡ ψυχὴ μου Εἰρήνη λα-
χταροῦσε.

Κι ἄμα ἡ ὥρα σήμανε, Εἰρήνη, φάνηκες κι ἀγα-
πηθήκαμε καὶ παρθήκαμε. Καὶ δουλέδαμε, τὴ μουσικὴ
σου Ἐσύ, Ἐγὼ τὴν ποίησή μου. Καὶ μαρτυρούσαμε
ὁ ἓνας τοῦ ἄλλουνοῦ τί κάναμε ὁ καθένας. Καὶ πε-
πατούσαμε μιλώντας. Καὶ μιὰ βραδεῖα, Εἰρήνη, πε-
πατώντας, μπήκαμε σ' ἓνα μεγαλόκηπο τοῦ Παρισίου
καὶ καθήσαμε ν' ἀναπαυτοῦμε.

Φεγγάρι μαγεφτικὸ περέχυνε τὴν ἀπέραντη Πολι-
τεία μὲ τὰ κύματά του τὰ μαλαματένια, τὰ λεφκά.
Καὶ τί βλέπουμε, σηκώνοντας τὰ μάτια; Ἐδῶ, Εἰρή-
νη, πὸν πέφκους ἔχει λιγοστούς, ἔχει μόλις, οἱ δύο
μας ἐμεῖς εἴχαμε ἀθάνατα καθήσει ἀπὸ κάτω ἀπὸ ἔ-
ναν Πέφκο.

ΨΥΧΑΡΗΣ

— 0 —

Η ΨΥΧΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

Τὴν περασμένη Κυριακὴ πῆγα μὲ κάποιον φίλον μου
καθηγητὴν στὸ Ζάππειο. Ἔλεγε λιακάδα καὶ καθήσαμε
σ' ἓνα τραπέζι νὰ λιαστοῦμε. Δὲν εἴχαμε ἀκόμα πα-
ραγγεῖλει τίποτα, ὅταν στὸ ἀντικρινὸν τραπέζι ἤρ-
θανε καὶ καθίσανε διὸ νέοι συνομήλικοι ὡς εἴκοσι
πέντε χρονῶν. Ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς μόλις εἶδε τὸ φί-
λον μου, ἄνοιξε ζωηρὰ τὰ μάτια του καὶ κάτι ψιθύ-
ρισε στὸ σύντροφό του, κοιτάζοντας πρὸς τὸ μέρος
μας. Ἐπειτα σηκώθηκε, ζύγωσε στὸ τραπέζι μας, ἔ-
βγαλε τὸ καπέλλο του καὶ ρώτησε τὸ σύντροφό μου.

— Μὲ συχωρεῖτε, μήπως εἴσατε ὁ καθηγητὴς κύ-
ριος Ἰωάννου;

— Ἄν δὲν ἔχω λάθος, ναί, ἀπάντησε χαμογελὼν
τας ὁ φίλος μου.

— Δὲ μὲ γνωρίζετε, κύριε;

— Ὁχι, παιδί μου, βοήθησέ μου τὴ μνήμη.

— Εἰμαι ὁ Θανάσης τοῦ Ζήση ἀπὸ τὸν Ἅγιον Λαυ-
ρέντη. Εἶμουν μαθητὴς σας ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια, ὅ-
ταν εἴσατε σχολάρχης ἐκεῖ.

— Ἄ, ἐσύ, Θανάση; Δὲν ξαίρεις πόσο χαίρουμαι
πὸς σε βλέπω. Μεγάλωσες τώρα κ' ἔγινες ἓνα καλὸ
παλληκάρι. Δύσκολο θάτανε νὰ σε γνωρίσω ἂν ἐσύ δὲ

μοῦ μιλοῦσες.

— Μὰ ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ λησμονήσω, κύριε...

Ὁ φίλος μου τονὲ ρώτησε κάπως ἀπότομα, σὰ νὰ
μὴν ἤθελε νὰ τὸν ἀφήσει νὰ ξεκολοιθῇ τὸ λόγο
του.

— Πὼς ἐδῶ; Τί κάνεις τώρα;

— Εἰμαι πρῶτος υπάλληλος σ' ἓνα μεγάλο ἐμπορικὸ
τοῦ Βόλου. Ὁ κύριος τοῦ μαγαζιοῦ μ' ἔστειλε δῶ γιὰ
κάπια ἐμπιστευτικὴ δουλιὰ. Ἐχω τέσσερες ἡμέρες καὶ
φεύγω αὔριο τὸ βράδι μὲ τὸ βατόρι. Ἔτανε τυχερό
— εὐτυχία μου ἤθελα νὰ πῶ — νὰ σὰς ἀνταμώσω.
Σὰς παρακαλῶ νὰ μοῦ πῆτε ποῦ μπορῶ νὰ σὰς ἰδῶ ἂ-
πόψε ἢ αὔριο.

Ὁ φίλος μου τοῦ εἶπε ποῦ μένει. Ὁ νέος τότε ἔ-
σφιξε τὸ χέρι τοῦ καθηγητῆ καὶ πῆγε νὰ βρεῖ τὸ
σύντροφό του. Ὅσο ἔμεινε στὸ τραπέζι, κοίταξε τὸ
φίλον μου ἀδιάκοπα. Τὰ μάτια του εἴτανε ὑγρὰ καὶ
φανερώνανε σεβασμὸ καὶ λατρεία.

— Ἄν ἔχεις ὀρεξὴ, μοῦ εἶπε ὁ καθηγητὴς, πᾶμε
στὸν κῆπο, νὰ σοῦ διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ τοῦ
νέου.

Σηκωθήκαμε. Ὁ νέος χαρέτισε μ' εὐγένεια. Ἐ-

μεῖς προχωρήσαμε στὸν κήπο. Πρὶν ἀκόμα πλησιάσου-
με, ὁ φίλος μου ἄρχισε νὰ λέει·

— Αὐτὸ τὸ παιδί εἶтane ὁ πιὸ ἄτακτος μαθητὴς
τοῦ σχολείου. Πήγαινε στὴν πρώτη τάξη, μὰ ποτέ
του δὲ νοιαζότανε νὰ διαβάσει ἢ νὰ γράφει. Μόνο
ἀταξίες καὶ μαλλώματα καί, καθὼς εἶтane, χεροδύνα-
μος, κάπνισε τσάιζε στὸ ξύλο κάθε μέρα. Οὔτε μιὰ
στιγμὴ δὲ μοῦ λείψανε τὰ παρὰπона γι' αὐτόνε κι
ἀπὸ τᾶλλα παιδιά κι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ.
ὁ δάσκαλος τῆς πρώτης εἶχε βαρεθεῖ νὰ τοῦ δίνει ξυ-
λιές στὰ πόδια.

Κάποτε — ἀπομεσήμερο εἶтane — εἶχα μάθημα
στὴν πρώτη τάξη. Τοὺς ἔκανα ἱστορία, καὶ τὴν ἡμέ-
ρα ἐκεῖνη — θυμᾶμαι καλῶς — τοὺς ἱστοροῦσα τὴ
μάχη τοῦ Μαραθῶνα. Τὰ παιδιά εἶтane προσηλωμέ-
να στὸ μάθημά. Κάπια στιγμή ἄκουσα βαριὰ πατή-
ματα ἔξω στὸ διάδρομο καὶ σὲ λίγο ἀνοιξεν ἡ πόρτα
καὶ μπῆκεν ἕνας γέρος ἐβδομητάρης. Τὸν ἤξαιρα,
καθὼς ὅλους τοῦ χωριοῦ. Τονὲ λέγανε Νικόλα. Μό-
λις μπῆκε, στάθηκε μιὰ στιγμὴ, ἔρρηξε μιὰ ματιὰ
στὰ παιδιά, κ' ἔπειτα, ἀπλώνοντας τὸ χέρι του, εἶπε
μὲ ἀωνὴ δυνατή·

— Ἐκεῖνος ἐκεῖ ὁ Θανάσης τοῦ Ζήση, μοῦ ἔπα-
σε χεῖς δράδι ἕνα δέντρο, μιὰ μηλιά, κύριε σχολάρχη.
Εἶναι κακὸ μεγάλο κακὸ αὐτὸ πού μοῦ ἔκανε. Ἐγὼ
τὰ δέντρα μου τὰ μεγάλωσα μὲ ἴδρωτα καὶ τώρα μοῦ
πονεῖ ἡ ψυχὴ μου νὰ μοῦ τὰ κακαμεταχειρίζονται.
Νὰ τὸν τιμωρήσεις σκληρά, κύριε σχολάρχη. Εἶναι
κακόπαιδο ἐκεῖνος ἐκεῖ ὁ Θανάσης.

Κατέβηκα καὶ ζύγωσα νὰ ἡμερώσω τὸ γέρο γιατί
εἶχε ἀνάψει.

— Ἐννοια σου, γέρο-Νικόλα, θὰ τὸν τιμωρήσω, ἔν-
νοια σου.

— Ναί, γι' αὐτὸ ἦρθα ἐδῶ. Μποροῦσα νὰ πάω καὶ
στὸν πατέρα του καὶ νὰ γυρέψω ἀποζημίωση. Μὰ δὲ
θέλω. Ἐγὼ δὲ νοιάζομαι γιὰ τὰ λεφτά, μὰ πονῶ
γιὰ τὰ δέντρα μου. Εἶναι τὰ παιδιά μου. Τἀνάθρε-
ψα καὶ ζῶ μαζί τους. Ὅποιος τὰ πειράζει, εἶναι σὰ
νὰ μοῦ δίνει μιὰ μαχαιριά.

— Ἐχεις δίκιο, γέρο-Νικόλα, θὰ κάνω ἐκεῖνο πού
πρέπει.

— Νὰ μὲ συμπαῖς, κύριε σχολάρχη, πού ἀνησύ-
χησα καὶ σένα καὶ τᾶλλα παιδιά.

Ἐφυγε πατώντας βαριὰ στὸ πάτωμα τοῦ σχολείου.
Ἀφοῦ τονὲ συνόδεψα ὡς τὴν ὁξωπορτα, ξαναγύρισα
σοβαρὸς καὶ λυπημένος στὴν τάξη. Γιὰ μάθημα, οὔτε
λόγος. Ἀνέβηκα στὴν ἔδρα, καί, χωρὶς νὰ κοιτάξω
τὸν ἔνοχο, εἶπα στοὺς ἄλλους·

— Παιδιά, ὁ Θανάσης ἔκανε κάτι παραπάνω ἀπὸ
μιὰ κακὴ πράξη. Ἀφαίρεσε τὴ ζωὴ ἀπὸ μίαν ἑταρ-
ξή. Γιατὶ καὶ τὰ δέντρα ζοῦνε. Ἀκούσατε, τί μᾶς εἶ-
πε τώρα δὲ ὁ Γέρο-Νικόλας. Τὰ δέντρα μου τἀνά-

θρεψα μὲ ἴδρωτα καὶ κόπο καὶ τὰ λογαριάζω γιὰ παι-
διά μου. Ἐχει δίκιο· λέει μιὰ μεγάλη ἀλήθεια. Τα
φυτὰ καὶ τὰ λουλούδια καὶ τὰ δέντρα γεννιοῦνται καὶ
μεγαλώνουνε καὶ ζοῦνε, ὅπως οἱ ἄνθρωποι.

— Ἐχουνε ψυχὴ ; μὲ ρώτησε ἕνα μικρὸ παιδί μὲ κι-
τι ζωηρὰ ἔξυπνα μάτια.

— Ἐχουνε, εἶπα ἐγώ, ἀφοῦ γεννιοῦνται καὶ ζοῦνε
καὶ πεθαίνουν, ἔχουνε.

— Τότε θὰ πονᾶνε, ὅταν τὰ κόβει καρεῖς ἢ τὰ πειρά-
ζει, εἶτε κάποιος ἄλλος.

— Καὶ θέβαια πονᾶνε, εἶπα, καὶ εἶναι καρία νὰ τὰ
κάνουμε νὰ πονᾶνε, γιὰτὶ δὲ μποροῦνε ν' ἀντισταθοῦ-
νε. Γι' αὐτὸ εἶναι πολὺ πιὸ σκληρὸ νὰ πειράζουμε ἕνα
δέντρο, παρὰ ἕνα ζῶο ἢ ἕναν ἄνθρωπο.

— Ἐγώ, κύριε, ἔκοψα μιὰ μέρα ἕνα γλωρὸ ἀγκά-
θι κ' ἔτρεξεν ἀπὸ τὸν κλώνο του ἕνα πράγμα κόκκινο,
μοῦ εἶπε ἕνα ἄλλο μικρὸ παιδί. Τὸ αἷμα του εἶтane,
κύριε ;

— Ναί, τὸ αἷμα του. Μὰ καὶ τᾶλλα φυτὰ, ὅταν τὰ
κόψεις, κάτι θὰ τρέξει ἀπὸ τὸν κλώνο τους. Αἷμα
εἶναι κι αὐτό, ὅποιο χρῶμα κι ἂν ἔχει. (Καὶ πονᾶνε
τὴν ὥρα πού τὰ κόβεις. Παιδιά, μὴν πειράζετε τα
δέντρα, μὴν κόβετε τὰ λουλούδια. Ἀφήστε νὰ ζήσου-
νε τὴ ζωὴ τους. σύντομη ἢ μακρογνή. ἀφήστε τὰ δέν-
τρα νὰ φτάσουνε στὰ γερατειά τους.

— Γερνοῦνε τὰ δέντρα ; μὲ ρωτήσανε πολλὰ παιδιά.

— Καὶ γερνοῦνε καὶ πεθαίνουνε σὰν ἔρθει ἡ ὥρα
τους. Ἀρρωσταίνουνε κιόλας, ὅπως οἱ ἄνθρωποι.

— Ἀρρωσταίνουνε ;

— Ναί. Δὲν εἶδατε τὴν ἀκακία πού εἶναι στὴν ἄ-
κρη τῆς καινούργιας πλατείας ; Ἐνῶ οἱ ἄλλες, οἱ ἄ-
δερφές της, νὰ ποῖμε, ἔχουνε τὰ φύλλα τους ὁλοπρά-
σινζ καὶ κάτασπρα τὰ λουλούδια, αὐτῆς τὰ φύλλα καὶ
τὰ λουλούδια ἀρχίσανε νὰ κιτρινίζουνε. Κάπια ἀρρώ-
στεια ἔχει, στὴ ρίζα τῆς ἴσως κάπιο σκαυιλήκι, καὶ
πεθαίνει ἀργά, σβήνει μιὰ ζωὴ. Παιδιά, πρέπει ν' ἀ-
γοπᾶτε τὰ δέντρα. Ζοῦνε κι αὐτὰ καὶ μᾶς συντρο-
φεύουνε καὶ μᾶς χαρίζουνε τ' ἀγαθὰ τους, εἶτε ἄ-
γρια εἶναι εἶτε ἡμερα. Μὰ ὁ Θανάσης, βλέπετε, πάν-
τα κακὸ θέλει νὰ κάνει. Κάθε φορὰ ἔχω παρὰπона
γι' αὐτόν. Προχτὲς χάλασε τὴ μάντρα τῆς Κυρὰ-Περ-
σεφόνης, μᾶς φτωγῆς γυναίκας. Τὴς προῶλλες μπῆκε
σ' ἕνα περιβόλι καὶ πάτησε τὰ φυτὰ. Χτὲς ἔκανε μιὰ
τόσο κακὴ πράξη, ἕνα, πῶς νὰ τὸ πῶ, θερὰ λέξη,
μὰ ἔτσι εἶναι, ἔκανε ἕνα κακούργημα. Σκότωσε ἕνα
δέντρο, ἀφαίρεσε μιὰ ζωὴ. Ἐγὼ δὲν τονὲ θέλω πιά
στὸ Σχολεῖο. Θανάση, νὰ πεῖς τοῦ πατέρα σου πῶς
ἔχω νὰ τοῦ μιλήσω. Ἐσὺ δὲ θέλεις νὰ εἶσαι παιδί
μου, σὰν τᾶλλα παιδιά.

Σὲ δεθαῶνω, φίλε μου, πῶς εἶχα συγκινηθεῖ καὶ
γώ.

Τὸ δράδι, στὸ μικρὸ καφενεῖο, ἦρθε ὁ Ζήσης. Μ.

χε μάθει καταλεπτῶς τὰ καμώματα τοῦ γιου του καὶ δίσταζε νὰ μὲ ζυγώσει. Μὰ τὸν κάλεσα μὲ γλυκὸ τρόπο καὶ λάτρησε σιμά μου. Ἀρχισε νὰ μιλεῖ μὲ κά-
ποιο πόνο καὶ στὰ μῦτια του κάτι τρεμοσάλευε.

— Ἔτσι, νὰ χαρεῖς ὅ,τι ποθεῖς, κράτησέ τονε, κύ-
ριε σχολάσχη, γιατί δὲν ξαίρω τί νὰ τὸν κάνω.

— Δὲν μπορεῖ νὰ δουλέψει στὰ χτήματα; Γράμμα-
τα δὲ θέλει. Μόνο γιὰ ἀταξίες καὶ μαλλώματα ξερχε-
ται στὸ σχολεῖο.

— Τὸ ξαίρω, μὰ τί νὰ τὸν κάνω; Χεροδύναμος
εἶναι, ἂν καὶ δὲν ἔκλεισε ἀκόμα τὰ δεκατόμια, μὰ δὲν
τὸν θέλω στὰ χτήματα. Θὰ μαλώνει κάθε μέρα μὲ
τοὺς ἄλλους. Φτάνει ἡ ἀντίρα πὺν κάνει στὸ σπίτι.

— ἸΚαὶ καὶ ἀνήσυχος εἶναι;

— Ἄλλο πράγμα. Δὲν εἶναι βραδιά πὺν νὰ μὴν
τοὺς βρῶ ἄνω-κάτω. Ὁ μικρότερος εἶναι, μὰ δὲ χω-
ρατεῖται. Τὰ βάζει μ' ὅλους καὶ δέχνει καὶ τὸν δέ-
χουνε. Μὰ δὲν ἡσυχάζει. Καὶ τὸ χειρότερο, χτυπάει
καὶ τὰ κορίτσια.

— Κ' ἡ μάννα του;

— Στέναζε βαθιὰ κ' εἶπε ἀργά.

— Ἐχσας τὴ νοικοκυρά μου ἐδῶ καὶ διὰ χρόνια.
Ἀπὸ τότε ὁ Θανάσης δὲν κρατιέται. Εἶναι ἀλήθεια
πὺν τὸν εἶχε παραχαδέψει ἡ μακαρίτισσα γιατί' εἴτα-
νε τὸ ὑστερόν της, καὶ ἀπὸ τὰ χάδια γίνηκε σέρτης
πολύ. Μὰ ὅσο ζοῦσε ἡ μακαρίτισσα, τὰ βόλεθε. Ἄμα
τὴν ἔχσας, ἐφυγε κ' ἡ ἡσυχία ἀπὸ τὸ σπίτι μου. Ὁ
Θανάσης δὲ βαστιέται. ἸΚυττάζω νὰ τὸν ρήξω σὲ κα-
μιὰ δουλιὰ στὸ Βόλο. Μὰ ὅσο νὰ βρῶ, ἔτσι νὰ ζεῖς,
κράτησέ τονε, νὰ μεγαλώσει καὶ μιὰ σταλιά.

— Καλά, κύρ Ζύση, θὰ τὸν κρατήσω, ἴσως καὶ ἀλ-
λάξει. Θὰ τοῦ μιλήσω ἀκόμα μιὰ φορὰ μὲ τὸ καλό.

— Σ' εὐχαριστῶ, κύριε σχολάσχη. Ἐμένεθ θὰ κά-
νεις καλό.

Ἐφυγε λυπημένος. Κεῖνη τὴ βραδιά ἔχσας τὸν ἴ-
πνο μου καὶ μὲ βασάνιζε κάποιος λογισμός.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ δὲ φάνηκε ὁ Θανάσης στὸ
σχολεῖο καὶ νόμισα πὺς ὁ Ζήσης θά'λλοζε γνώμη. Με-
τὰ τὸ μεσημέρι ὅμως τὸν εἶδα νὰ περνᾷ μπρὸς ἀπὸ
τὸ γραφεῖο μὲ σκιμμένο τὸ κεφάλι. καθὼς πάντοτε,
στριφογυρίζοντας δὴ καὶ καὶ τὰ μῦτια του. Τὸν φρά-
ναξα νάρθη στὸ γραφεῖο καὶ τὸν ρώτησα.

— Γιατί δὲν ἦρθες τὸ πρωὶ;

Δὲ μίλησε. Κρατοῦσε χαμηλωμένο τὸ κεφάλι καὶ
στριφογύριζε ἀλαφρὰ τὸ κορμί του.

Τὸν ἔπιασα τότε ἀπὸ τὸ πηγούνι καὶ τοῦ σήκωσα
τὸ κεφάλι, ὥστε νὰ μὲ κοιτάζει κατὰμύματα.

— Τ' εἶναι αὐτὸ τὸ γδάροσμο στὸ πρόσωπό σοι;
Τὸ μάτι σου φαίνεται σὰ μαινισμένο. Τί σοῦ συνέ-
δηκε;

— Μάλλωσα μὲ τὸν ἀδερφό μου καὶ μ' ἔδειρε, εἶπε
χωρὶς νὰ σηκώσει τὰ μῦτια.

— Ἐκεῖνος ἔφταιγε ἡ ἐσύ;

Δὲν ἀπάντησε. Σήκωσε μόνο τοὺς ὦμους του. Τὰ
μῦτια χαμηλωμένα πάντοτε.

— Τί κακὸ παιδί πὺν εἶσαι, Θανάση, τοῦ εἶπα. Δὲ
μὰ πὰ γιὰ τὰ καμώματά σου στὸ σχολεῖο καὶ ἔξω.
Εἶσαι καὶ στὸ σπίτι κακός. Μαλλώνει μὲ τ' ἀδέρφια
σου, κακομεταχειρίζεσαι τὶς ἀδερφές σου πὺν κοπιά-
ζουνε γιὰ νὰ σὲ ντύσουνε, νὰ σοῦ ἐτοιμάσουνε τὸ
φαγητό, κάθε τι πὺν σοῦ χρειάζεται. Πικραίνεις κα-
θημερινῶς τὸν πατέρα σου, πὺν ἔχει ἓνα καμὸ μεγα-
λὸ στὴν καρδιά του. Πικραίνεις ἀκόμα καὶ τὴ μητέ-
ρα σου...

— Δὲν ἔχω μητέρα, πέθαινε, εἶπε ἀπότομα ὁ Θα-
νάσης.

— Τὸ ξαίρω. Πικραίνεις τὴν ψυχὴ της. Ἐσύ θαρ-
ρεῖς πὺς ἡ μητέρα σου δὲ σὲ βλέπει, πὺς εἶναι μα-
κριά, πολὺ μακριά, πὺς εἶναι βαθειὰ στὸ χῶμα. Ὁχι,
Θανάση, ἡ μητέρα σου, ἡ ψυχὴ της, ξερχεται συχνὰ
στὸ σπίτι, καὶ, χωρὶς ἐσεῖς νὰ τὴ βλέπετε, ἐκεῖνη
σὰς βλέπει καὶ μένει ὥρες μαζί σας καὶ τριγυρνᾷ ἐ-
δῶ καὶ καὶ στὸ σπίτι, πὺν τόσο τὸ ἀγαπᾷ. Καὶ τὴ
νύχτα ἀκόμα, ὅταν ἐοὶ κοιμᾷσαι, ἐκεῖνη ἀγρυπνῇ ἔρ-
χεται σιμά σου καὶ σὲ φιλεῖ καὶ σὲ χαϊδεύει μ' ἓνα
φιλή καὶ μ' ἓνα χᾶδι ἀλαφρό, πὺν δὲν τὸ νιώθεις. Καὶ
χαίρεται, ὅταν εἴσαστε φρόνιμοι καὶ ἀγαπημένοι καὶ
στέκει χαρούμενη κοντὰ στὸν ἄντρα της καὶ στὰ
παιδιά της. Μὰ ὅταν σὰς βλέπει νὰ μαλλώνετε καὶ νὰ
χτυπώσατε, ὅταν κακομεταχειζόσαστε τὶς ἀδερφές
σας καὶ πικραίνετε τὸν πατέρα σας, τότε ἡ ψυχὴ της
κλαίει καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ σπίτι μὲ βογγητὸ καὶ θρη-
νο. Δὲν τὸν ἀκούτε σεις, γιατί δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ.
Μὰ τὰ πουλάκια, πὺν τοὺς ἔδωκε ὁ Θεὸς αὐτὸ τὸ χά-
ρισμα, ἀκούνε τὸ θρῆνο τῆς ψυχῆς καὶ φεύγουνε τρο-
μαγμένα, χτυπώντας τὰ φτερούγια τους. Θανάση, για-
τί νὰ πικραίνεις τὴν ψυχὴ τῆς μητέρας σου; Γιατί
θέλεις νὰν τὴ διώχνεις ἀπ' τὸ σπίτι της;...

Ἐνὼ μιλοῦσα, κοιτάζα τὸ Θανάση. Στὴν ἀρχὴ ση-
κωσε τὸ ῥάσι καὶ δὲ κοιτάζε σαστισμένος, ἔπειτα κά-
ποιο τρόπον κίνημα ζωγραφίστηκε στὸ πρόσωπό του.
Σιγά-σιγά τὰ μῦτια του βουγκρώσανε καὶ ἄρχισε νὰ
κλαίῃ, πρώτη φορὰ μπροστά μου. Γιατί ὡς τότε ὅσο
καὶ ἂν τὸν τιμωροῦσα, τὰ μῦτια του μένανε ἀδάκρυτα
μὲ μιὰν ἄγρια, τραχεῖα ἔκφραση. Τώρα ὅμως εἶχα-
νε πλημμυρήσει ἀπὸ δάκρυα πὺν τρέχανε ἀκρίβητα
στὰ μάγουλά του. Κατάλαβα πὺς δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν
κρατήσω πὰ καὶ τοῦ εἶπα.

— Πήγαινε στὴν τάξη σου.

Σκέπασε τὸ πρόσωπό του μὲ τὰ χέρια καὶ πήγαινε
ἀργά. Σὰν ἔφτασε στὴν τάξη, κάθησε στὴ θέσιν του.
σταύρωσε τὰ χέρια στὸ θρανιὸ ἀπάνω κ' ἔκρυψε τὸ
πρόσωπό του. Ὅπως μοῦ εἶπε κατόπιν ὁ δάσκαλος
τῆς πρώτης, ὅλη τὴν ὥρα ἔκλαιγε. Στὸ διάλειμμα τὸν
περικυκλώσανε τὰλλα παιδιά καὶ τὸν ρωτοῦσανε.

—Θανάση, τί έχεις; τί σου είπε; θά σέ διώξει;
Μά κείνος δέ μιλούσε. Ἐκλαιγε σιγαλά κ' ἔτσι ὡς
ποῦ τέλειωσε τὸ μάθημα κ' ἔφυγε γιὰ τὸ σπίτι.

Περάσανε πολλές ἡμέρες. Κάτιο βράδι μὲ σταμά-
τισε ὁ κύρ-Ζήσης στὴν ἀγορά.

—Τί τοῦ εἶπες; μὲ ρώτησε. Θάμα (Κυρίου. Ἄλλα-
ξε μονομιᾶς. Ὀλοτέλα διαφορετικός. Μὲ τ' ἀδέρφια
του μέλι-γάλα. Κι ἂν τὸν πειράξουνε καμιὰ φορὰ, ἐ-
κείνος φεύγει. Στὶς ἀδερφές του ὑπάκουος, τὶς βοη-
θίαι κιάλας. Τὴ νύχτα μόνο ξυπνάει συχνὰ καὶ κοι-
τάζει τριγύρω σὰν κάτι νὰ γυρεύει. Κάποτε, τὴν ἡμέ-
ρα, βλέπει τὰ πουλιά μὲ κάποια ἀνησυχία. Ὅταν φεύ-
γουνε σκισομένῃ, ποῖός ξαίρει πῶς, τρουάζει. Μά ἔ-
γινε ἄλλος, κύριε σχολάρχῃ, ἔτσι νῆχω καλὸ. Καὶ
κοντὰ σ' αὐτὸν ἡσυχάσανε κ' οἱ ἄλλοι. Εὐλογία Θεοῦ.
Τί τοῦ εἶπες;

—Τίποτα, κύρ-Ζήση, τίποτα. Τὰ συνηθισμένα λό-
για πού λέμε μῆς οἱ δασκάλοι.

—Κι ἄλλαξε ἔτσι; Καὶ ποῦ νὰ σοῦ λέω. Γιὰ νὰ τὸν
κολοπιᾶσω, τοῦ εἶπα νὰ τοῦ ἀγοράσω ἓνα κοκκαλένιο
σουγιά, πού εἶχε δεῖ μιὰ μέρα στὸ Βόλο καὶ τοῦ ἄ-
ρεσε. Πόσο θὰ τὸν ἀγοράσεις; μὲ ρώτησε. Μά καμὴ
δραχμὴ, τοῦ εἶπα. Ἔ, τότε, μοῦ λέει, δόσε μου τὴ
δραχμὴ, καὶ δὲ θέλω τὸ σουγιά. Τί νὰ τὴν κάνεις;
τονὲ ρώτησα. Μοῦ χρειάζεται, εἶπε. Καλὰ, τοῦ λέω ἐ-
γώ, θὰ σοῦ δώσω τὴ δραχμὴ καὶ θὰ σοῦ πάρω καὶ τὸ
σουγιά. Ὅχι, δὲ θέλω τὸ σουγιά, μοῦ εἶπε, φτάνει ἡ
δραχμὴ. Μά ἐγὼ θὰν τοῦ πάρω καὶ τὸ σουγιά, ἂν
βαστάξει ἔτσι.

—Μὴ φοβάσαι, θὰ βαστάξει. Πῆρε πιά τὸν καλὸ
δρόμο, τοῦ εἶπα, καὶ χωρίσαμε.

Τὴν Πέμπτη μετὰ τὸ μεσημέρι, πού δὲν εἶχα μάθη-
μα, πῆγαινα περίπατο ἀπὸ τὸν κάτω δρόμο, πού πάει
στὸν ἐλαιῶνα. Στὴν ἄκρῃ τοῦ δρόμου, στὴν εἴσοδο
τοῦ χωριοῦ, ἀντίκρισα τὸ Θανάση ἀπάνω σὲ μιὰ
μάντρα.

—Πάλι τὰ ἴδια, συλλογίστηκα.

Μά πρὶν φτάσω ἐκεῖ, νὰ κ' ἔρχεται σιγὰ μου ἡ κυ-
ρά Περεσφόνῃ, πού τῆς εἶχε χαλάσει τὴ μάντρα ὁ
Θανάσης.

—Θεοῦ φώτιση, κύριε σχολάρχῃ, μοῦ εἶπε. Ἦρθε
ὁ Θανάσης σήμερον τὸ μεσημέρι καὶ, μόλις μὲ εἶδε
στὸ παράθυρο, μοῦ φωνάζει: Κυρά Περεσφόνῃ, μ'
ἀφήνεις νὰ σοῦ φτιάξω τὴ μάντρα; Ἐγὼ νόμισα
πὼς κοροιδεῖ καὶ τοῦ μίλησα θυμωμένη: Ἐοῦ, δαί-
μονα, πάλι; Μά κείνος μοῦ λέει σιγὰ καὶ ταπεινά:
Κυρά, νὰ μὲ συχωρέσεις πού σὲ πίκρανα. Τώρα θέλω
νὰ διορθώσω τὸ κακὸ πού σοῦκανα. Μπορεῖς, δρε παι-
δί; τοῦ λέω. Μπορῶ, κυρά Περεσφόνῃ, εἰμαι χερο-
δύναμος. νὰ μὲ βοηθήσεις λιγάκι καὶ θὰ δεῖς. Χαί-
ρω κιάλας. Εἶδα τὸ μάστορ-Στάθῃ πῶς δουλεύει, καὶ

ξαίρω. Ἐπειτα κ' οἱ πέτρες δὲν εἶναι μεγάλες. Δέ-
χτηκα καὶ, γιὰ δές, κοντεύει νὰ τελειώσει.

Ἔτσι μιλώντας, φτάσαμε δίπλα στὴ μάντρα. Ὁ
Θανάσης, κόκκινος ἀπὸ τὸν κόπο, στάθηκε ὀλόρθος
κ' ἔκανε τὸ σχῆμα τοῦ χαιρετισμοῦ.

—Μπράβο, Θανάση, τοῦ εἶπα, εἶσαι καλὸ παιδί.
Κάποιος τώρα σὲ βλέπει καὶ χαίρεται. Καὶ τὰ πουλάκια
τοῦ χτυποῦνε τὰ φτερά τους, εἶναι ἀπὸ τὴ χαρὰ τους
κι αὐτά.

Χαμογέλασε, τὰ μάτια του ὅμως γεμίσανε δάκρυα.

Τὴν Κυριακὴ παρακάλεσα τὸν ἄλλο δάσκαλο νὰ ὁ-
δηγήσει αὐτὸς τὰ παιδιά στὴν ἐκκλησιᾶ. Ἐγὼ, μόλις
ξημέρωσε, πῆρα τὸ δρόμο πρὸς τ' ἀπάνω περιβόλια,
γιὰ νὰ ἰδῶ τίς μιλίες πού εἶχανε ἀνθίσει. Εἶτανε μιὰ
χαρὰ νὰ βλέπει κανεὶς τὰ ἄσπρα καὶ κόκκινα λουλού-
δια τους, Ὅταν περνοῦσα ἀπὸ τὴν κινούργια πλα-
τεῖα, πού εἶναι στὴν ἄλλῃ ἄκρῃ τοῦ χωριοῦ, εἶδα τὸ
Θανάση κοντὰ στὴν ἀρρωστημένη ἀκακία. Δὲ μὲ πρό-
έξε καὶ γὼ στάθῃκα σὲ κάποια γωνιά νὰ ἰδῶ τί κύ-
νει.

Εἶχε στήσει δίπλα στὸ δέντρο ἓνα μεγάλο ξύλο καὶ
εἶχε δέσει σφιχτὰ τὴν ἀκακία. Τριγύρω στὸν κορμὸ
εἶχε σκάψει ἓνα λάκκο βαθύ καὶ εἶχε βγάλει τὸ χῶ-
μα ὡς τὴ ρίζα κάτω, κι ἀκόμα πιὸ βαθιά. Ἀκριβῶς
τὴν ὥρα κείνη πῆρε ἓναν κουβὰ νερὸ καὶ κατέθηκε
στὸ λάκκο. Δὲν ἔβλεπα πιά καὶ ζύγωσα νὰ ἰδῶ. Τότε
μὲ πρόσεξε καὶ στάθηκε σὰν ντροπισαμένος.

—Τί κάνεις ἐδῶ; τοῦ εἶπα.

—Ἦθελα, μοῦ ἀπάντησε μὲ κάποιο δισταγμὸ, ἦθε-
λα νὰ κάνω καλὸ στὸ δέντρο. Μᾶς εἶπες μιὰ μέρα πὼς
εἶναι ἀρρωστο καὶ πεθαίνει καὶ ἴσως νὰ τοῦ κρυφο-
τρῶει τὴ ρίζα κάποιο σκουλήκι. Εἶπα πὼς θὰ προφτά-
σω νὰ σκάψω καὶ νὰ πλύνω τὴ ρίζα του καὶ νὰ τε-
λειώσω ὡς τὴν ὥρα τῆς ἐκκλησιᾶς. Σηκώθηκα πρὶν
ξημεράσει, μὰ εἶναι ἡ δουλιὰ πολλή.

—Ποιὸς ἔστησε τὸ ξύλο;

—Ἐγώ.

—Μόνος σου πὼς μπόρεσες;

—Παρακάλεσα τὸν ἀδερφό μου νὰ μὲ βοηθήσει, μὰ
δὲν ἤθελε στὴν ἀρχή. Ἐπειτα τοῦδωσα μιὰ δραχμὴ
πού εἶχα, καὶ ἦρθε. Αὐτὸς μὲ βοηθήσε κ' ἔστησε τὸ
ξύλο κ' ἔδεσε τὸ δέντρο, μὰ κατόπι ἔφυγε. Δὲν πει-
ράζει ὅμως, τᾶλλα μπορῶ καὶ μόνος μου.

—Καὶ τώρα τί θὰ κάνεις;

—Θὰ κατεβῶ κάτω νὰ πλύνω τίς ρίζες μὲ νερὸ καὶ
νὰ τίς καθαρίσω ἀπὸ τὰ σάπια πού ἔχουνε.

—Ποιὸς σοῦ εἶπε νὰ κάνεις ἔτσι;

—Κανένας, μὲ τὸ μυαλό μου. Ἴσως λείψει τὸ
σκουλήκι.

—Καλὰ, θὰ μείνω νὰ ἰδῶ.

Κατέβηκε κάτω κι ἄρχισε νὰ καθαρίζει μὲ προσο-
χή καὶ νὰ πλένει τίς ρίζες. Ἐπειτα μάζεψε τὸ χῶμα,
πού εἶχε πέσει τὸ νερὸ ἀπάνω, τὶς βάλει σ' ἓνα φερίν.

τὴν έβασε άπάνω καί τὸ πέταξε μακριά σὲ κάτι άγριό-
πετρες. Γύρισε πάλι καί πήρε άλλο κοφίνι γεμάτο κο-
πριά.

—Ποῦ τὴ βρήκες; τὸν ρώτησα. αἰρεῖ ὁ πατέρας
σου;

—Όχι, δὲν πήρα ἀπὸ τὴ δική μας. Ἔχουμε καί
μεῖς, μιά εἶναι φρέσκη καί δὲν κάνει. ἩΞαίρα πὼς
ἔχει ὁ μιλωνάς σθημένη κοπριά καί πήγα μιά μέρα
καί τοῦ δούλεψα ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὸ βράδι. Γιὰ
πλερωμὴ τοῦ εἶπα νὰ μοῦ δώσει κοπριά καί τὴνέ φύ-
λαξα γιὰ τὴν άκακία.

Κατέβηκε πάλι, ἔρρηξε τὴν κοπριά κάτω στὸ νωπὸ
χώμα καί τριγύρω στὶς ρίζες. Ἐπειτα ἀνέβηκε, πήγε
λίγο μακρύτερα κι άρχισε νὰ σκάβει. Ἔτσι γιόμισε
μὲ καινούργιο χώμα τὸ λάκκο. Κατόπιν ἔσκαψε ἕνα
μικρὸ αὐλάκι ἀπὸ τὴν άκακία ὡς τὸ ρυάκι, ποῦ
ἔτρεχε ἀπάνω ἀπὸ τὴν πλατεία, καί άφησε τὸ νερὸ
νὰ τρέξει ὡς τὸ δέντρο. Ὅταν εἶδε πὼς δὲν ἔπινε
πιά τὸ νερὸ, ἔκλεισε τὸ αὐλάκι μ' ἕνα μεγάλο δῶλο
χώμα κι άφησε τὸ νερὸ νὰ πάει στὸ δρόμο του. Σκόρ-
πισε τὸ χώμα, ποῦ εἶχε βγάλει ἀπὸ τὸ δέντρο, κ' ἔλυσε
τὸ στύλο.

—Τέλειωσα, μὰ δὲ θὰ προφτάσω στὴν έκακισιά,
εἶπε κοιτάζοντάς με.

—Δὲν πειράζει, τοῦ εἶπα. ἔκανες μιὰν άγια δου-
λιά καί θάχεις τὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ.

—Λές νὰ γίνῃ καλά τὸ δέντρο; με ρώτησε.

—Ὁ Θεὸς ξοῖρει. Μὰ πιστεύω νάνταμείνῃ τὸν
κόπο σου.

Χαμογέλασε. Φορτώθηκε τὸ στύλο, πήρε τὸ κοφίνι
στὸ χέρι κ' ἔφυγε κατακόκκινος.

Ἡ άκακία σὲ λίγο πήρε τὰπάνω. Πέταξε καινούρ-
για φύλλα καί λουλούδια. Ὅλοι παραξενευτήκανε, καί
κανεῖς δὲν ἤξαιρε πὼς ἔγινε τὸ θαύμα. Ἐγὼ δὲν εἶχα
πεῖ τίποτα, μὰ τὸ πρῶμα μαθεύτηκε ἀπὸ τὸν Ἀπο-
στόλη τὸν άγροφύλακα, ποῦ εἶδε τὸ Θανάσι κείνο τὸ
πρῶτ' ἄνθρωπο ἀπὸ μένα.

Τὴν ἄλλη Κυριακὴ πήγα τὰ παιδιά στὴν Ἐκκλησιά.
Ὅταν ἀπόλυσε, σκορπίσανε τὰ παιδιά νὰ πάνε τὸ κα-
θένα σπῆτι του. Μὰ τὸ Θανάσι κάποιος τὸν σταμάτη-
σε κ' ἔβαλε τὰ χέρια του στὸ κεφάλι σὰ νὰ τὸν εὐλο-
γοῦσε. Εἶτανε ὁ Γέρο-Νικόλας, ποῦ τοῦ εἶχε πτάσει ὁ
Θανάσις τὴ μηλιά.

—Θανάσι, νάχεις τὴν εὐχὴ μου, τοῦ εἶπα. Ἦώρα
ἔγινε καλὸ παιδί κι άγαπᾷ τὰ δέντρα. Δὲν ἔχω τί-
ποτα κακὸ στὴν καρδιά μου γιὰ σένα. Εἶσαι καλὸ
παιδί, νάχεις τὴν εὐχὴ μου.

Κοντὰ τὸ Πάσχα μοῦ λέει ὁ δάσκαλος τῆς πρώτης:
Ξαίρεις, ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ καλά παιδιά στὴν τάξη μου
εἶναι ὁ Θανάσις τοῦ Ζήση. Ἐπιμέλεια καί φρονιμάδῃ

Ὁ Θανάσις ἔφυγε τρεχάτος. Εἶχε σκαυτὸ τὸ κε-
φάλι, μὰ εἶτανε χαρούμενος καί χαμογελοῦσε.

μοναδική. Τί ἄλλαγή, ἀλήθεια! Σίγουρα θὰ πάει
μπρὸς εὐτὸ τὸ παιδί.

Κ' εἰχεδίκιο. Τὸν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου.

Ὁ φίλος μου τέλειωσε τὴν ἱστορία του. Φαίνεται
πὼς εἶχα συγκινηθεῖ πολὺ, γιατί, χωρὶς νὰ θέλω, τοῦ
ἔσφιξα δυνατὰ τὸ χέρι ὅταν χωριστήκαμε.

ΜΗΤΣΟΣ ΑΝΘΩΜΗΣ

ΤΙ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

ΜΟΡΦΩΣΗ

Ξαίρετε τὴ «Φωνὴ τοῦ Ἑργάτη». Εἶναι μιά μι-
χροῦλα σοσιαλιστικὴ ἑλληνικὴ ἑφημερίδα ποῦ βγαίνει
στὸ Σικάγο καί ποῦ κάνει πολὺ καλά τὴ δουλειά της.
Στὴν ἑφημεριδοῦλα αὐτὴ διαβάζουμε κάτι πολὺ εἰχα-
ριστο. Ἡ σοσιαλιστικὴ ἔκδοση τῆς Ἀμερικῆς σὲ μιά
χοροεσπερίδα ποῦ ὠργάνωσε, εἶχε τὴν ἔμπνευση νὰ
παίξει καί τὸ «Αὐτονομὸς» τοῦ κ. Ταγκόπουλου. Ὁ
«Αὐτονομὸς» εἶναι τὸ τελευταῖο σοσιαλιστικὸ δραμα-
τάκι τοῦ κ. Ταγκόπουλου ποῦ εἶναι ὁ πρῶτος στὴν
Ἑλλάδα ποῦ σκέφτηκε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴ σκη-
νὴ νὰ κηρύξῃ τίς μεγάλες κοινωνικὲς ἀλήθειες ποῦ
συγκινοῦνε σήμερα τὸν κόσμο. Ἄν πιστέψουμε τὴ
«Φωνὴ τοῦ Ἑργάτη», τὸ δρᾶμα, χάρις στὴν τέχνη
τῆς κ. Ἀρτεμ. Ζάμπου, πάλις ἐργάτισσας τῆς ἑλ-
ληνικῆς σκηνῆς, καί στὸ φιλότιμο ζῆλο κάμποσων ἄλ-
λων ἐρασιτεχνῶν, παίχτηκε μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία.
Παρὰ τὴ γνώμη τοῦ συγγραφέα, ποῦ θεβαιώνει στὸν
πρόλογο τοῦ βιβλίου του πὼς τὸ δρᾶμα του δὲν τῷ
γράψε γιὰ νὰ παιχτεῖ παρὰ γιὰ νὰ διαβαστεῖ, τὸ
ἔργο χειροκροτήθηκε μ' ἐνθουσιασμό. Τὸ περίεργο
εἶναι ὅτι ἐνθουσιαστήκανε καί οἱ Ἀγγλοὶ σύντροφοι
ποῦ παρακολούθησαν τὴν παράσταση μὲ τὴ βοήθεια
μιάς σύντομης γραφτῆς περίληψης. Καί ὁ ἐνθουσια-
σμός τους ἔφτασε ὡς τὸ σημεῖο νάποφασίσουνε τὴ
μετάφραση τοῦ ἔργου γιὰ νὰ τὸ ξαναπαραστήσουνε
μπροστὰ στὸ Ἀγγλόφωνο ἐργατικὸ κοινόν. Καί τελί-
ωνει ἡ καλὴ «Φωνὴ τοῦ Ἑργάτη» μὲ τὰκόλουθα πολὺ
σοσιαλὰ λόγια: «Πόσον ἀδικοῦν τὸν βιοπαλαίοντα κό-
σμον Σωματεῖς καί Σύλλογοι ὅταν ἐξακολοιοθοῦν νὰ
παίζουν στὴ σκηνὴ κατὰ τὰς χοροεσπερίδας των ἔρ-
γα ποῦ ἀντὶ νὰ ὠθοῦν τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὴν πρό-
δο, τὸν στέλνοντ' ἐκατοντάδες χρόνια πίσω, εἰς τὸ
σκότος τῆς Μεσαιωνικῆς ἐποχῆς.» Συμφωνοῦμε πλη-
ρέστατα μὲ τὴ «Φωνὴ τοῦ Ἑργάτη». Ὁ ἐργάτης ἔ-
χει ὑποχρέωση — τὸ εἶπαμε καί ἄλλοτε — νὰ ξεῖ
μέσα σ' ἕνα περιβάλλο ὁλότετα δικό του. Τὸ ὑπαγο-
ρεῖ τὸ συμφέρο του, τὸ ὑποδεικνύει ἡ λογικὴ. Ὁ
ἐργάτης πρέπει νὰ διαβάζῃ τίς δικές του ἑφημερί-
δες, νάγοράζῃ τὰ δικά του βιβλία, νὰ πηγαίνει στὸ
δικό του θέατρο. Δὲν ὑπάρχει ἀηδέστερο θέαμα ἀπὸ